

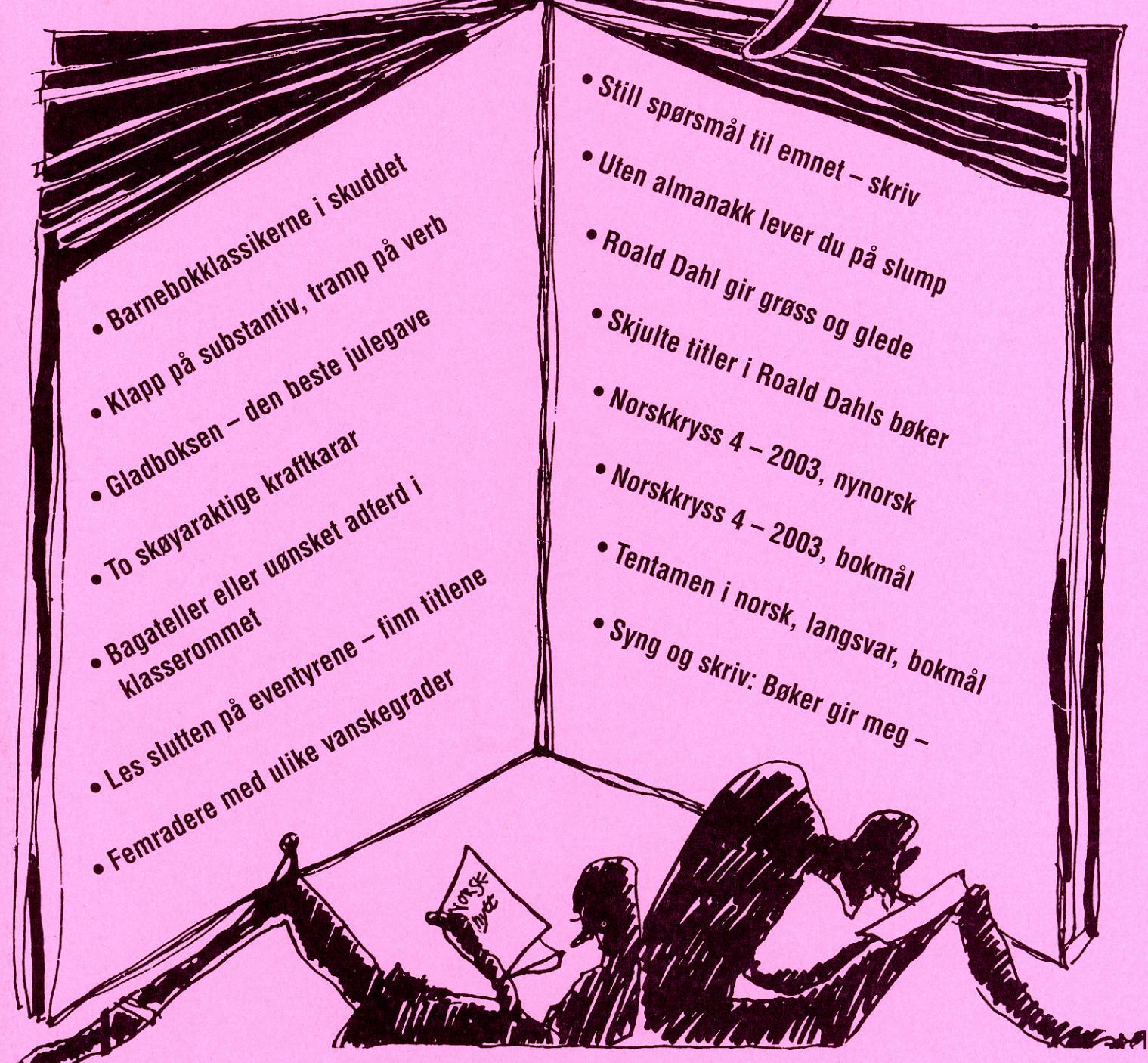
— et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Barnebokklassikerne i skuddet
- Klapp på substantiv, tramp på verb
- Gladboksen – den beste julegave
- To skøyaraktige kraftkarar
- Bagateller eller uønsket adferd i klasserommet
- Les slutten på eventyrene – finn titlene
- Femradere med ulike vanskegrader

- Still spørsmål til emnet – skriv
- Uten almanakk lever du på slump
- Roald Dahl gir grøss og glede
- Skjulte titler i Roald Dahls bøker
- Norskryss 4 – 2003, nynorsk
- Norskryss 4 – 2003, bokmål
- Tentamen i norsk, langsvær, bokmål
- Syng og skriv: Bøker gir meg –

Norsknytt har internettseite
www.norsknytt.no

E-post: post@norsknytt.no

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

Hovedsiden
om NORSKNytt
Abonnement
Våre lydkassetter

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENDE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-
STORKRYSS A3-format (til opphenging der folk samles)		kr. 25,- pr. stk.

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Send bestilling til: **NORSKNYTT**
PB 303
7601 LEVANGER

E-post: post@norsknytt.no

Ønskes et større antall av
enkelte hefter, be om
pristilbud.

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 425,- PR. ÅR.

NR 4 - 2003 (97)

NOVEMBER

29. ÅRGANG

Barnebokklassikere i skuddet

Det er gullalder for de moderne barnebokklassikerne. Det gleder vi oss over. Roald Dahls bøker er blant bestselgerne. Hans forlag her i landet har trykket mer enn 600 000 av hans kjente bøker. Andre bestselgere er "Anne Franks dagbok", bøkene til Astrid Lindgren og Andre Bjerkes "Morovers". Foreldre vil gjerne lese de bøkene de husker fra sin barndom for sine barn. Aldri er det kjøpt så mange barnebøker her i landet som nå. Om lag halvparten av omsetning står barnebokklassikerne for.

Skolen må også vie Roald Dahls forfatterskap oppmerksomhet. Hans bøker har stor appell til unge lesere og gir dem lyst til å lese bøker. Fengende aktivitetsstoff i tilknytning til bøkene gir motivasjon til å lese mer. I dette nummer av Norsknytt har vi fire sider med Roald Dahl-stoff. Flere opplysninger om Roald Dahl og hans forfatterskap fins i oppslagsverk og på internett.

Høsten er bok- og debattid

Boka er fremdeles viktig. Daglig har mediene store oppslag om bokutgivelser, og bøkene skaper debatt. I tilknytning til høstens store forfatterbiografi, "Hamsun - svermeren" av Ingar Sletten Kolloen, reises spørsmålet om hvor intimitetsgrensen i biografisjangeren bør gå. Er dyneløfting nødvendig? Må en biografi gå under huden på Hamsun for å få solgt biografien? Men først og fremst må en undre seg over hvordan det var mulig for en fattig ungutt med minimal skolegang å gjennomføre sitt store mål om å bli en av verdens fremste forfattere.

I debatten om boka "Bokhandleren i Kabel" stilles blant annet spørsmålet om forfatteren Åsne Seierstad misbrukte bokhandlerens gjestfrihet når hun skrev om intime familiesaker.

Elevene har synspunkter på slike saker. Sett i gang diskusjonene. Det fremmer interessen for bøker og lesning.

Norsklereren kan be elever og lærere anbefale bøker som elevene og lærere bør lese i høst.

Slike små bokanbefalingslister med begrunnelse kan settes opp på sentrale steder på skolen. Små kulturdrypp motvierer til lesning.

Tiden nært årsskiftet er også **almanakk**. Elevene har nytte av å få kjennskap med denne vesle årvisse trykksaken. På våre midtsider fins en del aktivitetststoff i tilknytning til almanakken. Disse fungerer også bra som studieøving.

Kryssordvinnere 3 – 2003

Bokmål

Maria Håberg, 9 A, Møre ungdomsskule, Hatlehol, 6012 Ålesund
Magnus Magnussen, 8., Bore ungdomsskule, 4352 Klepp
Mai Linn Hanslien og Karen Byskov, 8c, Kannik skole,
Prinsens gt. 40, 4008 Stavanger

Nynorsk

Ørjan E. Eide, 8. kl., Ostereidet ungdomsskule, 5167 Ostereidet
Eli Frydenberg, 10 A, Hisøy skole, 4817 His
Kristine Alvheim, 9c, Dale ungdomsskole, 5722 Dalekvam
Idar Fosse, 9., Flatbygdi skule, 6893 Vik i Sogn

Vi gratulerer vinnerne. Velkommen med nye kryssordløsninger. Kryssordløsning skjerper evnen til å assosiere, det aktiviserer det passive ordforrådet vårt, forbedrer ortografinn m.m. Men framfor alt er moro å se at ordene passer inn i rutene.

Klapp på substantiv, tramp på verb

Det er alltid behov for å finne fram til variasjoner i undervisninga. Nye innslag frisker opp og gir motivasjon. Her er et en annenledes aktivitet for grammatikkundervisninga. Etter at elevene er blitt god kjent med de største ordklassene, kan følgende grammatikkleik prøves: Læreren leser sakte og tydelig en tekst. Elevene får beskjed om å klappe når de hører et substantiv og trampe når et verb blir lest.

Kanskje er det enklest å gjennomføre leiken for små grupper først. En gruppe kan også få i oppdrag å utforme enkle regler for leiken. Denne leiken kan også brukes på andre emner. Mulighetene er mange. En samling titler med kjent litteratur kan leses opp. Elevene får følgende beskjed: Tramp på Ibsen, klapp på Hamsun.

Hvilke julesanger viser tegningene?

1

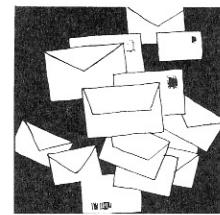
2

Tegning nr 1 skulle være lett å tyde, men på tegning nr. 2 har nok tegneren misforstått teksten litt. Løsninger står på side 33.

Gladboksen – den beste julegaven

Hilde sendte en gladboks som julegave til sin farfar med følgende bruksanvisning: Her får du en gladboks som jeg har laget spesielt for deg. Som du ser, har jeg pyntet den med fargeglade blomstertegninger, gyldne bånd og skinnende stjerner slik at den kan være til glede og oppmuntring.

Når den er så vakkert pyntet, kommer du lettere på gleder som du har hatt og som du gjerne vil gjemme på. Gledeboksen har også rom til framtidige gleder. Jeg har laget den såpass stor at du kan få rom til mange konvolutter oppi den. Gledene dine kan du skrive på kort som du legger i konvoluttene. Det er lurt med konvolutter, for da kan du sortere gledene.

En konvolutt kan for eksempel inneholde naturgleder. Når du har sett vakre blomster eller dyr, kan du skrive om det på et kort. Kanskje tar du noen bilder eller lager noen tegninger også. De kan legges sammen med kortet.

Venneglede kan du samle i en annen konvolutt. Her kan du skrive om hvordan du gledet noen og om hvordan andre gledet deg. Du får sikkert bruk for mange konvolutter til forskjellige matgleder. Andre konvolutter kan inneholde bestefarglede, idrettsglede, skriveglede, leseglede, fiskeglede, bilglede, drømmeglede, reiseglede osv. Det fins ingen ende på gleder.

Gladboksen hjelper deg å ta vare på gledene på en ryddig måte. Du kan ta dem fram og glede deg over dem når du lyst. Viktig er det at du deler gledene dine med andre, for delt glede gir dobbelt glede. Det har både du og jeg opplevd.

Nå er jeg ikke så naiv at jeg tror livet bare består av glede. Nå og da kommer også sorgen på besøk. Det har både du og jeg erfart. Derfor vil nok gladboksen også inneholde noen konvolutter med triste opplevelser. Når du skriver om sorg og får satt ord på det som er trist, vil du merke at sorgen blir lettere å bære. Du må også snakke med andre om de sørgeelige hendingene, for delt sorg gir halv sorg.

Jeg vet du vil få glede av gladboksen. Jeg vet også at gladboksen din kommer til å inneholde flere gladkonvolutter enn sorgkonvolutter, for du er en munter person som helst ser de lyse sidene som livet byr på og kan glede deg over dem. Derfor setter jeg så stor pris på å ha deg som bestefar.

Jeg ønsker deg en gledelig jul og et aktivt nytt år med mange gode opplevelser.

Beste hilsen fra

Hilde

De tre store ungdomsbokforfatterne med nye bøker

Jostein Gaarder (f. 1952) Norges ukronede nåtidsforfatter

"Undring er ikke noe vi lærer, men noe vi glemmer."

Undring er et sentralt tema i Jostein Gaarders store og eventyrlige forfatterskap. "Sofies verden", som er en roman om filosofiens historie, er den mest oversatte av alle norske bøker. Boka er nå oversatt til 49 språk, og var i 1995 den mest solgte i verden. I 1996 tjente Gaarder 140 millioner på denne ungdomsromanen. "Sofies verden" er blitt både film og musikal, og forfatteren har fått mange gjeve priser for boka.

I sitt forfatterskap stiller Gaarder "de store spørsmålene": Hvem er jeg? Hvorfor er jeg meg? Hvorfor ble verden til? For å svare på spørsmålene bruker han filosofi og fantasi og unge hovedpersoner med evnen til å undre seg.

Høsten 2003 ga Jostein Gaarder ut "Appelsinpiken". Dette er den første ungdomsromanen han har skrevet på ti år. Boka kom på ti språk samtidig og fikk strålende kritikker.

Lars Saabye Christensen (f. 1953) – skaper levende antihelte

"Å skrive handler om å få system i fantasiens kaos. Kunsten er et ryddig rom."

Lars Saabye Christensen (LSC) har gitt oss noen antihelte som er så godt skildret at vi er sikre på at de lever i virkelighetens verden. Herman er den mest kjente figuren fra ungdomsbøkene. Romanene "Herman" og "Gutten som ville være en av gutta" er filmatisert. Selv sier LSC: "Alle romanene mine har den samme hovedpersonen. De er i alle fall i familie med hverandre, kanskje er de fattere, men de vet det liksom ikke selv."

LSC er en svært produktiv og allsidig forfatter som skriver innenfor mange sjangerer. Musikken har alltid vært viktig for LSC. Han har turnert med eget band, og bandet har gitt ut cd'er. LSC er spesielt opptatt av musikkjangeren blues. Da hans første diktsamling ble refusert over alt, stensilerte han den opp og solgte den fra ei tralle på Karl Johan. Hans mest kjente nyere roman er "Halvbroren" (2001) Høsten 2003 ga LSC ut romanen "Maskeblomstfamilien". LSC har fått en rekke priser. I 2002 fikk han Nordisk Råds litteraturpris.

Ingvar Ambjørnsen (f. 1956) - spenning, men også angst og ensomhet

"Helt siden jeg var femten skrev jeg det jeg trodde var dikt. Jeg skulle ha likt å få det til en gang."

Ungdomsbøkene om Pelle og Proffen ble en salgssuksess. Det er sagt at disse bøkene er moderne Hardyguttbøker, men mer aktuelle og realistiske i en norsk virkelighet. Pelle og Proffen-bøkene er filmatisert. Alle kjenner nå bøkene og filmene om den selvhøytidelige unge mannen Elling - med det sobre språket. Ellingfilmene er blant de største suksessene i norsk film.

Ambjørnsen er meget produktiv og skrev på 1980-tallet mange spenningsbøker fra krim- og narkomiljøet. Hans barndomsby, Larvik, er lett gjenkjennelig i boka "Hvite niggere". Han har fått en rekke priser, og bøkene er oversatt til mange språk. Bare i Norge er det solgt over en million av hans bøker. Ambjørnsen bor i Hamburg og er gift med sin tyske oversetter. Høsten 2003 kom den mørke novellesamlinga "Delvis til stede". Alle sju novellene her handler om menn og løgn.

Finn likheter og ulikheter mellom de tre forfatterne som er presentert på denne siden.
På internett fins fyldige opplysninger om nyere norske forfattere.

Elevdikt om gamle guder

Det er nødvendig å ha kunnskaper om emnet du skal skrive dikt om. Når du skriver diktene, kobler du tanker og fantasi til kunnskapene. Så gjelder det å finne de rette ordene og en form som passer til emnet.

DIKT OM GUDER

Gudene

Odin var Valhalls store far
Han var stor og sterk
og kanskje litt rar
Odin var gift med gudinnen Frigg
ja, jeg skal hilse og si
at Odin ble pigg

Sammen sloss gudene
mot fienden Loke
Hvem sier at
de ikke var kloke?
For jotnene var ikke
til å spøke med
De sloss og de drepte
ja alle ble meiet ned.
Hege Mari

Snekker

Hvis jeg var Tor
Ville jeg bli snekker
Terje

Guden Odin

Guden Odin
hadde ett øye
Det skjedde ved Mimes brønn
uten stønn

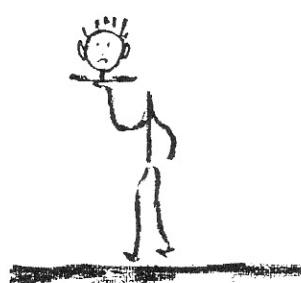
Plutselig var det borte
som ei vorte
Siden den gang
har han hatt ett øye
Hilde

Skriv dikt om personer eller vesener fra litteraturhistoria. Lag gjerne tegninger til diktene.

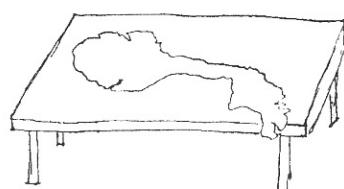
Tegn sanger

Hvilke sanger viser tegningene?

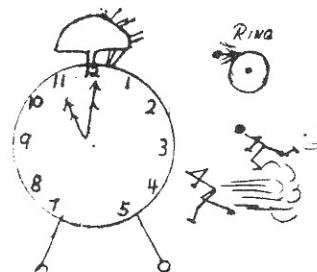
1

2

3

Tegning 1 og 2 illustrerer to kjente sanger av Bjørnstjerne Bjørnson. Tegning 3 viser en kjent eldre skolesang. Hvilke sanger er det? Tegn sanger, og la medelevene gjette. (Løsning står på side 33)

Smaå drypp fra lærer til lærer

Fortellinger er gull verd i undervisningen

Fortellinger får lærerstoffet til å festne seg. Folk har alltid hunget etter fortellinger, for de hjelper oss med å se sammenhenger og løsninger. Det fastslo de gamle greske vismenn for mer enn 2000 år siden. "Fortellinger om det som kunne ha skjedd, er sannere enn det som har skjedd.", sa Aristoteles (384 - 322 før Kristus).

I all historieundervisning, også litteraturhistorie selv sagt, er fortellingene gull verd. Fortellinger gjør personer levende for oss. I vår fantasi bygger vi ut fortellingene og gjør stoffet til vår eiendom. Lykkelig er den lærer som har et stort forråd av fortellinger som han kan levendegjøre lærerstoffet med.

Det folk husker best fra "Dagsrevyen" på fjernsynet, er innslag der fortellinger er knyttet til sakene. Framtidsforskere sier at folk vil gå lei av det evinnelig nyhetsmaset. Snart blir det igjen tid for fortellingen. Den store oppmerksomheten som Harry Potter og Ringenes herre har fått både som bok og film, taler sitt tydelige språk om at folk setter pris på fantastiske fortellinger.

Nyttig å beherske sjangeren fortelling

Gjennom å høre, lese, fortelle og skrive fortellinger tilegner elevene seg kunnskaper om sjangeren fortelling. De blir kjent med fasene i fortellingen og de litterære virkemidlene som gjør ei fortelling god. Men først og fremst får de kjenne gleden, spenningen og gjenkjenningen ei god fortelling gir.

Når de selv skal skrive fortellinger, må de huske: Når du har skrevet fortellingen ferdig, må du ikke skrive mer. Da bli fortellingen kjedelig. Det mest negative vi kan si om ei fortelling, er at den er kjedelig.

Det kan være svært nyttig for elevene å tilegne seg gode ferdigheter i sjangeren fortelling: Alle prøvesettene til avgangsprøven inneholder nemlig denne sjangeren.

Noen spissfindige ordoppgaver

1. Hvem finner det lengste ordet der ingen bokstav blir bruk mer enn en gang? Ord som stimulans og tilvekst blir for korte. Jeg har funnet et ord på 13 bokstaver. Finner noen et lengre ord?
2. Hvem finner det lengste ordet med bare en vokal og resten konsonanter? Ord som skrift og skjerf holder ikke. Jeg har et ord på 9 bokstaver. Noen bedre? Sendt inn forslag.
3. Det fins ord i ordlista som kan skrives som både hannkjønn, hokjønn, intetkjønn. Hvilke(t) ord er det? Bare ord som står i ordlista godtas.

Mine ord finner du på side 33.

Det gode diktet fins inni ordmassene

"Jeg fjerner unødvendig masse, da vet jeg at skulpturen kommer fram", sa en skulptør. "Skulpturen finns inni steinen". Slik er det også med diktet. Når du stryker alle de unødvendige ordene som du har satt på papiret, kommer det gode diktet fram. Kanskje må du bytte ut noen ord og erstatte dem med andre. Så kan du pusse og gni på diktet. Omsider kommer det gode diktet fram, velformet og vakkert uten unødvendig ordslagg og tomme fraser. Det er godt å vite at det finns et godt dikt inni ordmassene. Det trengs arbeid og tålmodighet for å få det fram.

To skøyaraktige kraftkarar

Stor-Tore og Vesle-Tore var to kjempesterke karar som for omkring to hundre år sidan budde i Kvikne i Østerdalen. Dei åtte kvar sin gard og var syskenbarn. Dei var begge store skøyarar og gjorde ofte fantestrekar mot kvarandre, men dei var like gode venner for det. Ein haustdag kom gjetarguten til Stor-Tore springande heim midt på dagen og fortalde skremd at ein bjørn hadde slått ned ei ku oppe i lia.

Stor-Tore og Vesle-Tore drog straks av garde. No skulle Bamse Brakar få bøte med livet. Karane fann snart bjørnen og den døde kua. Vesle-Tore hadde med børsa, men før han fekk skote, hadde Stor-Tore gått laus på bjørnen med berre nevane. Det blei eit følt basketak mellom den svære bamsen og mannen. Men snart viste det seg at bjørnen var den sterkeste av dei to. Det såg stygt ut for Stor-Tore, men han greidde omsider å narre bjørnen litt slik at han kom seg fri. Stor-Tore smatt bak ein furulegg, ein på kvar side. Stor-Tore hadde rekna med dette, og han hogg tak i bjørnelabbane og drog bjørnen inn mot furuleggen.

“No kan du skyte!” ropte han til Vesle-Tore. Men Vesle-Tore fekk lyst til å spøkje litt med syskenbarnet sitt og sa: “Det er da altfor galen å sole dyr ammunisjon på denne måten. Eg skal springe heim etter øksa, så kan vi slå bjørnen i hel. Du får halde ubeistet så lenge!” ropte han og rusla heimover. Han visste at Stor-Tore hadde krefter til å halde bamsen mens han var borte. Da Vesle-Tore kom tilbake med øksa, stod Stor-Tore og heldt bjørnen. “Ja, no har eg stått og halde dette udyret så lenge at eg synest du kan unne meg gleda av å slå det i hel. Det var no forresten mi ku som blei slått ned óg” sa Stor-Tore.

Vesle-Tore syntest det var både rett og riktig at Stor-Tore skulle slå i hel bamsen, og derfor tok han over bjørnelabbane.

Stor-Tore blei stående og tenkte ei stund. Så sa han: “Når eg kjenner etter, har eg blitt svært svolten av å halde bjørnen så lenge. Eg er redd eg ikkje greier å slå i hel ubeistet før eg har fått meg litt mat. Du får halde bjørnen mens eg går heim og tek meg litt mat” sa Stor-Tore og rusla heimover. Han åt godt og lenge.

Så gjekk han oppover til Vesle-Tore, som framleis stod og heldt det kraftige dyret fast ved furuleggen. Med øksa slo så Stor-Tore bjørnen i hel.

Fritt etter ei gammal segn ved J.H.

1. Stor-Tore og Vesle-Tore var slektningar. Forklar.
2. Kor i landet gjekk denne hendinga for seg?
3. Fortel om den situasjonen som teikninga viser.
4. Kvifor syntes Store-Tore at han kunne få slå i hel bjørnen?
5. Kvifor tok det så lang tid før Store-Tore slo bjørnen i hel?
6. Forklar kvifor du trur denne hendinga kan vere sann.
7. I teksten er det brukt fleire nemningar på bjørnen. Forklar.
8. Tenk deg at det hadde stått ei kort melding om denne hendinga i avisar. Skriv denne meldinga.

Bagateller eller uønsket oppførsel i klasserommet?

“Alle har et felles ansvar for et læringsmiljø med omtanke for andres behov og respekt for læring. Både den enkeltes hverdag i skolen og muligheter senere i livet kan bli ødelagt hvis konflikt og uorden får sette sitt preg på miljøet. Alle elever har rett til opplæring i ryddige og rolige former, og har selv medansvar for dette” (L97 side 41 og 42)

- 1 Hvilke ord syns du er de viktigste i sitatet ovenfor?
Skriv ned ordene som du har valgt ut.
- 2 Formuler hovedinnholdet i sitatet med dine egne ord.
- 3 Snakk om svarene på oppgave 1 og 2 i klassen. Bli deretter enig om en felles formulering av hovedinnholdet.
Skriv resultatet på en plakat som kan henge i klasserommet.

Uønsket atferd eller bagateller?

Mellom elever er det ofte uenighet om hva som er alvorlig brudd på ordenreglene og hva som er bagateller. Nedenfor er det i tilfeldig rekkefølge satt opp noen eksempler på uønsket oppførsel i klassen.

Sett opp punktene på ei liste slik at det som du mener er mest uønsket kommer først osv.

Drøft deretter resultatet av normeringen. Sett så opp ei liste som viser hva flertallet i klassen mener om saken.

- * komme for seint til timen
- * tygge tyggegummi i timen
- * ta ordet utenom tur i klassen
- * prate når læreren underviser
- * sitte med lue på i timen
- * le hånlig av innlegg til medelever
- * prate når en medelever har ordet
- * sitte med yttertøy på i timen
- * tjuvlåne blanco av medelever
- * rable i lærebøkene
- * banne i timen
- * snakke nedsettende om medelever
- * glemming av skolebøker og lekser
- * stjele skolemateriell fra skapet
- * rape høyt i timen
- * kaste papiravfall på golvet

OPPGAVE

Skriv på grunnlag av den lista du har satt opp en artikkel, et essay eller en reportasje om læringsmiljøet i klassen. Du kan gjerne ta med punkt som ikke er nevnt ovenfor. Lag selv overskrift på teksten din.

Les slutten på eventyrene – finn titlene

Nedenfor står slutten på fire meget kjente norske folkeeventyr. Skriv titlene på eventyrene i boksene bak tekstene. Lag liknende oppgaver til klassekameratene.

“Nei, nå må jeg storle” sa han; “går ikke han Ola Sør-i-garden slittnaken i gravølet mitt”.

Da følget hørte det, var de ikke sene om å få lokket av kisten, og han med de nye kirkeklorne, han spurte hvordan det gikk til at han lå i kisten og pratet og lo, han som de holdt gravøl over; det var da likere om han gråt.

1

“Gråt graver ingen opp av grava,” sa den andre. Men hvordan de snakket da, så kom det for dagen at det var kjerringene som hadde stelt det til. Så gikk mennene hjem og gjorde det klokest de noen tid hadde gjort, og er det noen som vil vite hva det var, så får han spørre bjørkefuten.

Hvilken type eventyr er dette?

Kona hadde ventet i sju lange og sju breie på at mannen skulle komme og rope at nå var det middag. Det varte og det rakk, uten at det ble til noe. Til slutt synes hun

2

det drøyde vel lenge, og så gikk hun hjem. Da hun fikk se at X hang så stygt til, gikk hun bort og hogg av tauet med ljåen. I det samme falt mannen ned gjennom peis-pipa, og da kjerringa kom inn, stod han på hodet i grautgryta.

Hvem er x i dette eventyret?

Hun sto nettopp og kjernet; men hun syntes da hun likevel måtte se etter, og mens hun var borte, smatt X ned i kjernen og åt opp fløten. Da så kona kom hjem igjen og fikk se det, ble hun så sint at hun tok det vesle fløtegrannet som var igjen, og slo det etter X, så han fikk et skvett på enden av halen. Derav kommer det at X har hvit haletipp.

3

“Du er så kroket i ord du,” sa prinsessen.

“Nei, jeg er ikke kroket, men dette er kroket,” svarte gutten, og tok opp det ene bukkehornet.

4

“Nei, nå har jeg aldri sett maven,” ropte prinsessen.

“Her ser du maven,” sa gutten, og tok opp det andre.

“Jeg mener du er utgått for å målbinde meg du?” sa hun.

“Nei, jeg er ikke utgått, men den er utgått den,” svarte gutten, og dro fram X.

“Nå er du min,” sa Askeladden, og så fikk han henne og halve landet og riket attpå.

Hvem er x i dette eventyret?

Hvem er x i dette eventyret?

Femradere med ulike vanskegrader

A Femrader en ettords femtelinje

Femraderen er et kortdikt. Som navnet sier, består diktet av fem linjer. Den enkle utgaven der femte linje består av ett ord, er lett å skrive. Linjene bygges opp på en bestemt måte, slik:

1. linje består av ett ord: selve emnet (substantiv)
2. linje består av to ord: beskriver emnet (adjektiv)
3. linje består av tre ord: forteller om handlingen (minst ett verb)
4. linje består av ett ord: gjentar emnet (substantiv)

Studer de tre eksemplene nedenfor:

Tomaten	Fødselsdag	Ord
rød rund	spennende festlig	lange korte
god syrlig smak	åpner mange pakker	Vi skriver mange
aller best som ketchup	Blir glad og overrasket	og tankene får vinger
tomaten	Fødselsdag	Ord

Hva kan femraderne handle om? Det kan være alt mulig – gjerne de små, dagligdagse tingene: pennen din, genserien, sykkelen, kniven, halskjedet osv. i en skoleklasse kom disse forslagene fram: et dyr (“dyrrader”), mat du liker (“matrader”), deg selv (“egorader”).

Skriv femrader!

B Femrader med full femtelinje

I stedet for bare å gjenta tittelen kan siste linja munne ut i et ønske. Her bygges diktet opp mot en overraskende slutt, et klimaks. Femrader er praktisk innføring i grammatikk, og passer også godt i fremmedspråkundervisningen.

Slik kan mønsteret være for femrader med full femtelinje:

1. linje: Finn et substantiv som også blir tittelen på femraderen.
2. linje: To adjektiv som beskriver substantivet.
3. linje: Skal inneholde et verb og et adverb.
4. linje: Linjen skal inneholde en sammenligning.
5. linje: Innled linjen med hvis (viss) eller dersom etterfulgt av et ønske.

Eksempel på femradere med full femtelinje:

1 Himmelsenga	Julegaven
2 stor mjuk	flat, rektangulær,
3 gir behagelig hvile	nesten like stor
4 som på en godværssky	som en bærbar PC
5 hvis bare vekerklokka ikke ringer	hvis den hadde vært tyngre.

Drevne diktere som dyrker diktning av femradere eller cinquain, som formen også kalles, teller stavelsjer akkurat som i haiku og tanka.

Litterært kryss for skarpskodde

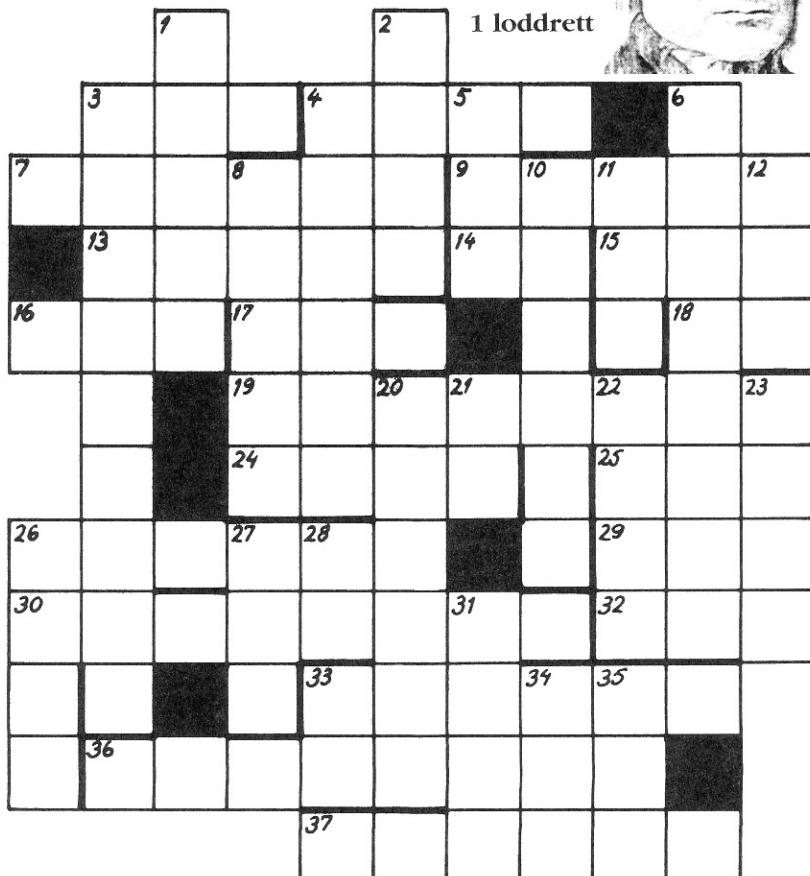
Emne: Forfatteren

Bruk oppslagsverk når du/dere skal løse dette kryssordet.

Vannrett:

3. Krig på engelsk
4. «Det lykkelige ----», skuespill av Nils Kjær
7. Johan Herman -----, norsk forfatter, 1742–1785, skrev bl. a. «Kjærlighet uten strømper»
9. Norsk forfatter, 1828–1906, skrev bl. a. «Peer Gynt»
13. Gunnar ----- Andersen, norsk lyriker, 1896–1964
14. To vokaler
15. «Blomster ---», dikt av Jørgen Moe
16. Lakkemat
17. Aslaug ---, norsk lyriker, 1889–1965
18. Eie
19. Norsk salmedikter, 1802–1880, skrev bl. a. «Fra fjord og fjære»
24. Sønn av Isak og Rebekka (Fra Det gamle testamente)
25. «--- Maria», bønn, musikkstykke
26. Norsk forfatter, 1859–1952, skrev bl. a. «Markens grøde»
29. Slem, ubehagelig
30. Dansk eventyrdikter
32. Kulturbeite, grasbevokst slette
33. Tannhval (f. eks. «Flipper»)
36. Norsk forfatter, 1832–1910, skrev bl. a. «Synnøve Solbakken»
37. «Nisser og ----- bygger i berge» (sang av 3 loddrett)

Loddrett:

1. Nynorskens «far», 1813–1896
2. Dans ($\frac{3}{4}$ takt)
3. Norsk forfatter, 1808–1845, skrev bl. a. «Småguttenes nasjonalsang»
4. Norsk forfatter, 1897–1970, skrev bl. a. «Isslottet»
5. Norsk forfatter, 1833–1908, skrev bl. a. «Familien på Gilje»
6. Norsk forfatter, 1807–1873, skrev bl. a. dikt om Dyre Vaa
8. Norsk forfatter, 1857–1904, skrev bl. a. «Berre ein hund»
10. «Bør ----- jr.», bok av Johan Falkberget
11. I ovnen
12. Elv i Sør-Trøndelag
20. Norsk polarforsker, 1861–1930, skrev bl. a. «På ski over Grønland»
21. Personlig pronomen
22. Snakke
23. Råstoff hos bakeren
26. Første fornavnet til 30 vannrett
27. Bruker øynene
28. Klokke
31. Jentenavn, tittel på en roman av Alexander Kielland
33. Synonym til lege (fork.)
34. Dyremat
35. Pusse, skrubbe (omvendt)

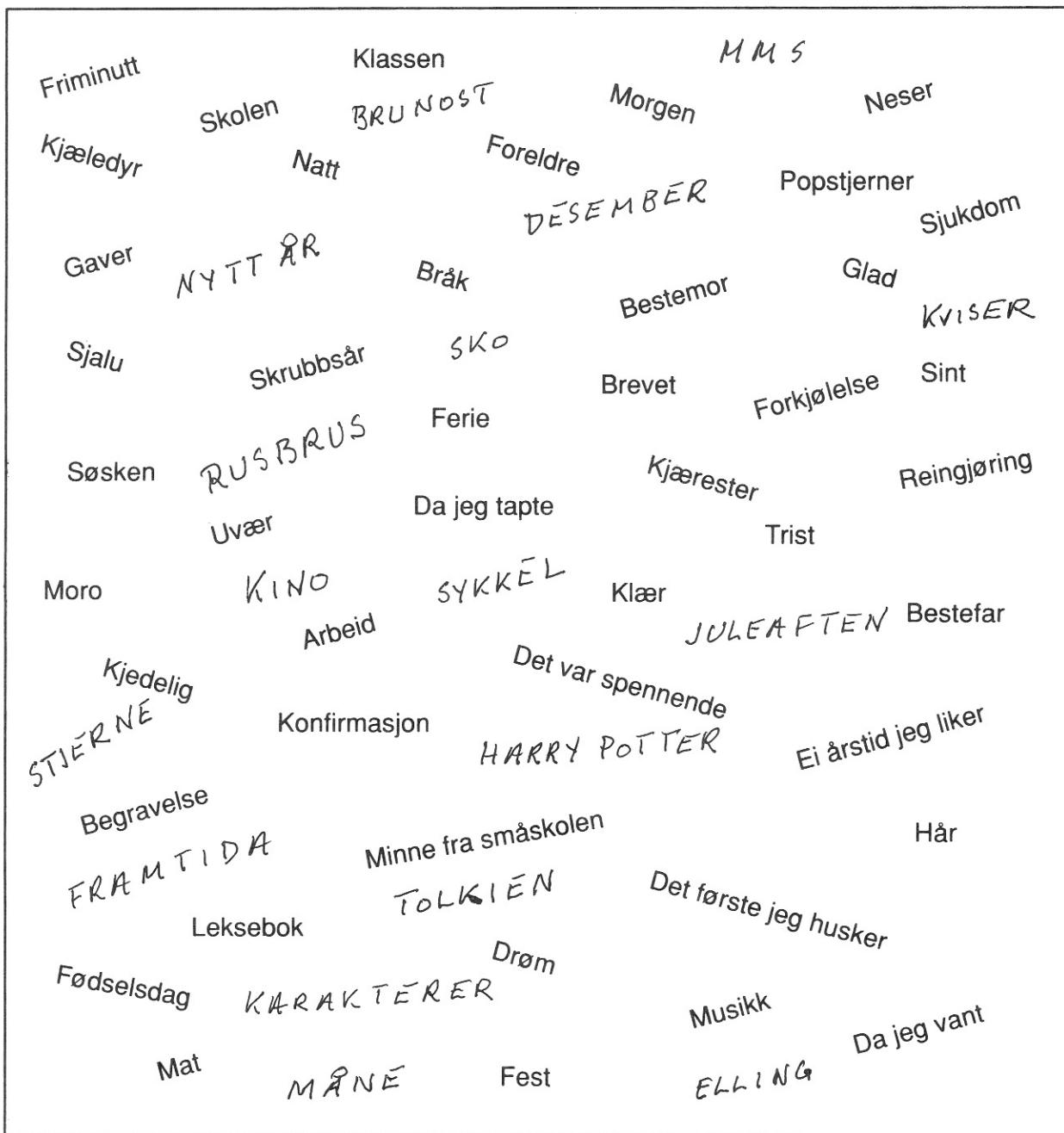
NORSKNYTT'S SKRIV-SIDER

Igangsettere for skriving

Velg stikkord – Skriv!

Under ser du en hel del stikkord hulter til bulter. Plukk ut noen av dem, og bruk dem som overskrifter til tekster som du skriver. Velg sjanger sjøl. Det kan være for eksempel: brev, dikt, fortelling, eventyr, intervju, dialog, artikkel, reportasje. Du kan også sette sammen ulike sjangerer, for eksempel ta med et dikt eller en dialog inne i ei fortelling, eller sette et intervju inn i en reportasje. Føy gjerne til flere stikkord i rammen.

Dersom du syns det er vanskelig å velge emne under, kan du la slumpen rå: Lukk øynene. Sett så fingeren ned et sted på lykke og fromme, og se hvilket emne det blir!

Lag først et tankekart

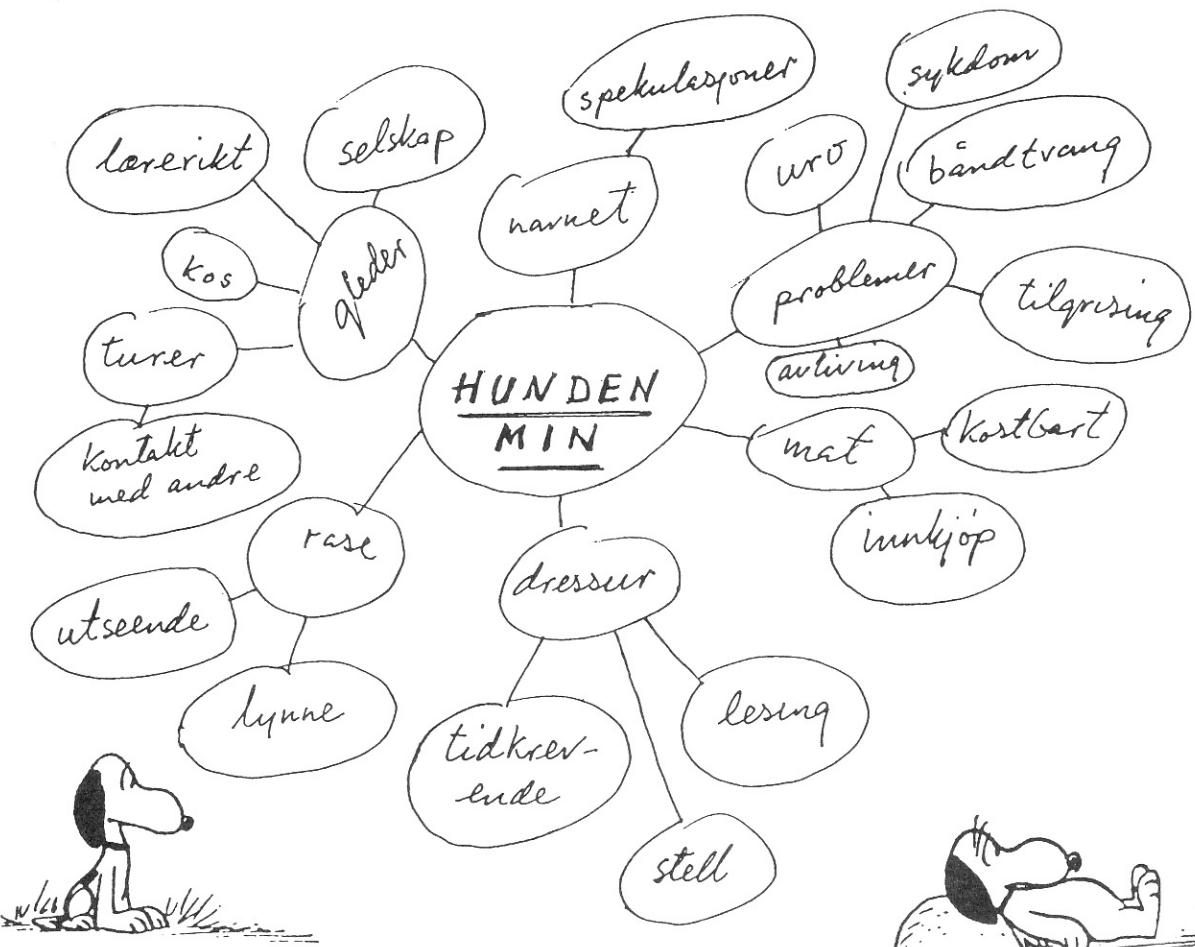

Når du skal samle og ordne momenter til et skriftlig arbeid, er det nyttig å sette opp et tankekart. Du ser et eksempel på et tankekart nedenfor. Jon skal skrive en tekst som har overskrifta "HUNDEN MIN". Denne overskrifta setter han midt på et stort ark. Rundt denne overskrifta plasserer han hovedmomentene i teksten. Deretter knytter han undermomenter til hvert hovedmøment. Når han har plassert de momentene som han syns det er naturlig å ha med i teksten, vurderer han hvilken sjanger han vil bruke.
Med utgangspunkt i tankekartet skriver han så teksten.

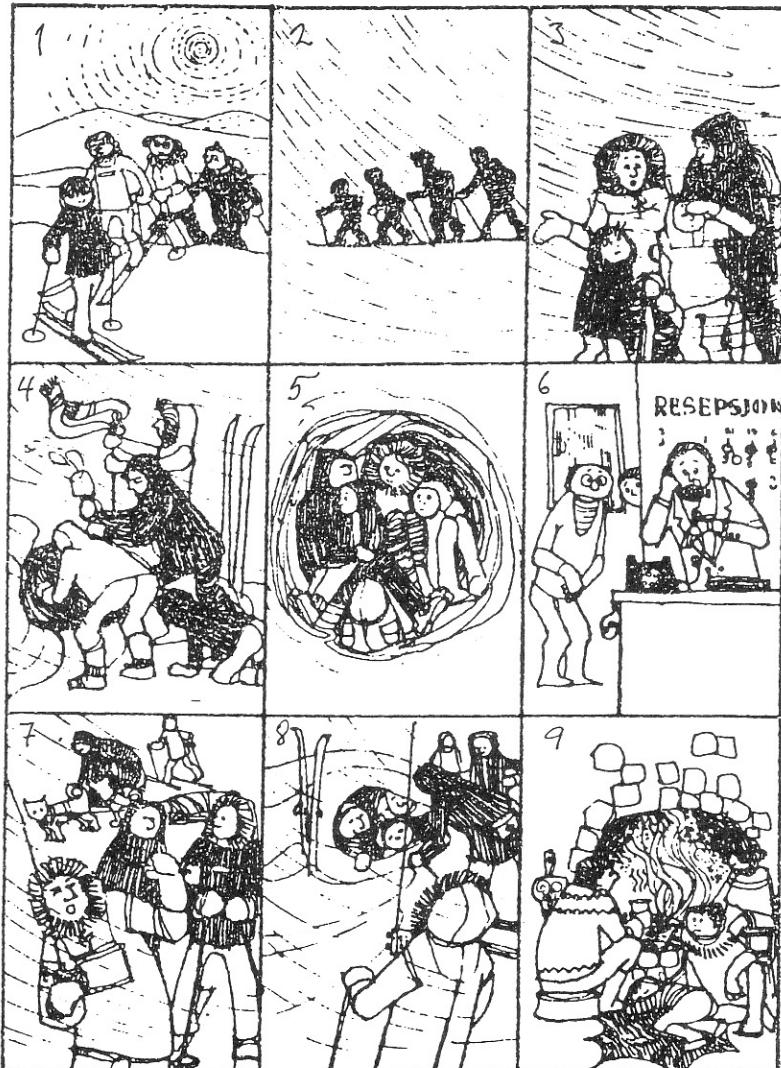
Et tankekart hjelper deg til å få teksten du skal skrive ryddig og oversiktlig. Tankekart gjør det lett for deg å sette avsnitt og undertitler. Et tankekart egner seg best når du arbeider med brukssjangrene. Flere elever kan gjerne samarbeide om å utarbeide tankekart. Bruk av farger gjør tankekartet enda mer oversiktlig.

Tanke kart (mind map)

Fortell – start midt i handlinga

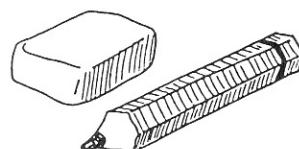

Når du skriver eller forteller, følger du antakelig handlingen i den tidsrekkefølgen alt skjedde i. Du skriver i kronologisk (tidsrik-tig) rekkefølge.

For å gjøre ei fortelling mer spennende hender det at en forfatter, når han synes det passer, begynner med slutten av fortellinga. Eller han kan starte midt i fortellinga. Dette er et gammelt litterært virkemiddel som på latin kalles IN MEDIAS RES. Det betyr **midt i handlingen** eller beint på saka.

1)
Skriv ei fortelling med utgangspunkt i tegneserien
Du skal ikke begynne med det første bildet i serien. Velg selv hvilket av de andre bildene du vil starte med. Skriv i 10 minutter.

- 2)
Les for hverandre, to og to.
a) Finn ut hvilket bilde lesekameraten din begynte med.
b) Skriv opp nummerrekkefølgen på bildene i lesekameratens fortelling.
c) Du lager ei overskrift på lesekameratens fortelling.
Lesekameraten lager ei overskrift på fortellinga di. Overskriftene skal være på mer enn fem ord.
- 3)
Diskuter til slutt: Hvilken virkning hadde det at ingen av fortellingene er skrevet i tidsriktig rekkefølge? Forklar.

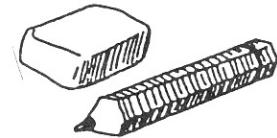

Skriv en av disse oppgavene:

Skriv om ei reise, et måltid, en konsert, en fotballkamp eller lignende. Bruk det litterære virkemidlet in medias res. Lag selv overskrift.

Igangsettere for skriving

Still spørsmål til emnet

Eksempel: Stines penal

Har du startvansker når det gjelder fri skriving? Prøv spørremetoden. Dryss mange spørsmål om oppgaveemnet ned på arket ditt. Det gir deg fort rikelig med momenter når du skal begynne å skrive.

Her ser du et eksempel på slik «skrivespørring». Stine skulle skrive en tekst om **en kjær og kjent gjenstand, som hun eier**. Overskrifta på teksten ser du nedenfor. Stine valgte å skrive om penalet sitt og satte først opp spørsmålene du ser nedenfor.

Jeg ser på og skriver om det

(Sett inn navnet på gjenstanden du vil skrive om på den åpne linja.)

Du skal svare på de spørsmålene Stine skrev ned. Skriv i stikkordsform. På grunnlag av stikkorda skriver du så en tekst om penalet ditt. Nederst på arket står det noen tips om hvordan du kan utforme oppgaven.

- 1 Når fikk du eller kjøpte du penalet?
- 2 Hvem fikk du penalet av eller hvor kjøpte du det?
- 3 Hvordan ser penalet ut? Skriv om størrelse, form og farge.
- 4 Hvordan ser du at penalet er nytt eller gammelt?
- 5 Skriv om spesielle minner som er knyttet til penalet.
- 6 Hvilke skriveredskaper finner du i penalet? Skriv små skildringer.
- 7 Det ligger sikkert andre ting enn skriveredskaper i penalet. Fortell!
- 8 Har du spesielle minner i forbindelse med noen av tingene som ligger inni penalet.
Fortell!
- 9 Hvor oppbevarer du penalet når du er på skolen, når du er heime, ellers?
- 10 Har du mistet penalet ditt noen gang? Fortell.
- 11 Er du fornøyd med penalet? Foklar.
- 12 Hvordan skal det nye penalet ditt være? Forklar.
- 13 Skriv et takkedikt til penalet ditt.
- 14 Lag ei tegning av penalet og noe av innholdet.

Tips om utforming av teksten

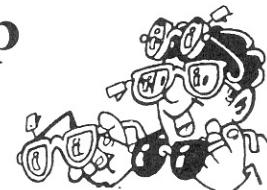
Bruk fantasien når du skal utforme teksten din. Du kan for eksempel skrive en monolog der du lar penalet fortelle om seg selv. Du kan lage et intervju med penalet, eller du kan skrive et hørespill der penalet samtaler med skriveredskapene og viskelæret og de andre «innbyggerne» i penalet. Du kan også forme teksten din som en nekrolog (minnetale) over penalet som er blitt borte.

Det fins selvsagt mange andre sjangerer som du kan velge blant når du skriver.

Norsknytts midtsider

Uten almanakk lever du på slump

Helt siden 1644 har Almanakken for Norge vært unnværlig i norske heimer. "Den som lever uten Bibelen og almanakk kever på slump," sies det i folketradisjonen. Ofte var disse to bøkene de eneste trykksakene folk hadde i huset, og tiltrua til begge bøkene var stor.

Almanakken er ei aktuell lærebok som kan berike nærsagt alle fag i skolen. Foruten kalendiaret, som dekker 24 innholdsrike sider, fins det fyldig og aktuell statistikk og mye kunnskapsstoff. Almanakken koster ikke mer enn et par dagsaviser, men er aktuell i 365 dager. Et klassesett anbefales. Vi presenterer en del oppgaver knyttet til almanakken. Når elevene arbeider med disse, blir de kjent med en trykksak som de vil få varig glede av.

Prøv deg først med ren tipping. Skriv tippebokstavene dine (a, b, c) i den første rekken. Bruk deretter almanakken (s. 4-27) og finn rett tipperekke. Dette skriver du i den andre rekken.

	Min tipping	Rett tipperekke
1. Hvilken dag har tilnavnet midtsommer? a) 24.06 b) 14.07 c) 01.07		
2. Hvilken dag har også tilnavnet "Jesu navnedag"? a) 01.01 b) 24.12 c) 25.12		
3. Når har jorda størst avstand fra sola? a) Tidlig i januar b) Like før jul c) Tidlig i juli		
4. Hvilken dag er det sommersolverv? a) 21.06 b) 23.06 c) 24.06		
5. Hvilken dato er sjusoverdagen? a) 24.06 b) 14.07 c) 01.07		
6. Når har vi jernnettene? a) Midt i januar b) I jula c) Sist i august		
7. I hvilken måned har flest personer fra kongehuset fødselsdag? a) september b) februar c) juli		
8. Hvilken dag har tilnavnet sommerdag? a) 14.07 b) 14.04 c) 23.06		
9. Hvilken dag er det vårjevndøgn? a) 20.03 b) 21.03 c) 23.03		
10. Hvilken dag falt frigjøringsdagen i 1945 på? a) 17.05 b) 07.06 c) 08.05		
11. Hvilken dag er barnedagen? a) 01.05 b) 28.12 c) 17.05		
12. Hvilken dag er Edvard Grieg født? a) 01.04 b) 01.07 c) 15.06		

Hvor mange rette svar fikk du?

Norsknytts midtsider

Almanakk for Norge

Oppgaveark

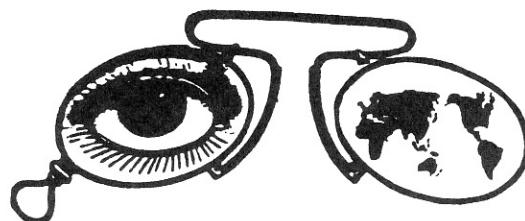
Bruk innholdslista og finn svar på oppgavene:

- 1.** Hva er Ari Behns tittel og fulle navn?
- 2.** 21. februar er offisiell flaggdag. Hvorfor?
- 3.** Hva er de fulle navnene på H.M. Kongens søstre?
- 4.** Hvor gammel er Norges kronprins?
- 5.** Se gjennom månedsoversiktene, og finn eksempler på personer eller institusjoner som kan jubilere i år (100-, 150-, 200-års jubileer):
- 6.** Hvilken prekentekst skal nyttes førstkomende søndag?
- 7.** Hvor mange stjerner (ca.) kan vi se på himmelen en klar vinteraften?
- 8.** Noter tider (ca.) for soloppgang og solnedgang i hjemdistriktet ditt for i dag:
- 9.** Se på fødselsdagen din. Deler du den med noen kjente personer? Noter:
- 10.** a) Hvilken dato er 1. påskedag på i år?

b) Enn til neste år?
- 11.** a) Hva het de to amerikanske astronautene som var med i det første bemannede romskipet som landet på månen (solsystemet)?

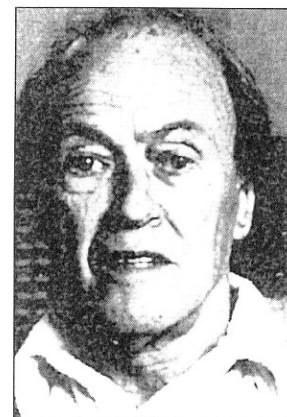
b) Når skjedde dette?

c) Hva het romskipet?

Roald Dahls bøker gir grøss og glede

Roald Dahl er født i Wales i 1916, av norske foreldre. Han vokste opp i England, men hver sommer under hele hans oppvekst, dro familien til Norge. De besøkte Roald Dahls besteforeldre i Oslo og reiste deretter til Tjøme hvor de tilbragte resten av sommerferien. Den delvis selvbiografiske boka "Gutt" henter mye av sitt stoff fra disse sommerferieopplevelsene. I boka "På egne vinger" fortsetter Roald Dahl å fortelle om livet sitt – blant annet om sin tid som flyger under den andre verdenskrig.

Roald Dahl hadde ikke tenkt å bli forfatter. Da han var ferdig med skolegangen, ville han ut i verden. Han fikk arbeid i et stort oljeselskap, og av selskapet ble han sendt på oppdrag til Afrika. Her ble han helt til krigen begynte. Da meldte han seg for en flyavdeling. Ved denne avdelingen lærte han seg å fly, fløy kampfly – og holdt nesten på å omkomme etter et havari. Først da skadene viste seg å være så alvorlige at han ikke kunne fly igjen, dro han tilbake til England.

Fra England dro han over til Amerika for fortsatt å gjøre krigstjeneste der. Der kom han i kontakt med den engelske forfatteren C. S. Forester. Det ble begynnelsen for Roald Dahl som forfatter.

Mange forbinder Roald Dahl først og fremst med kriminalhistorier. Historier som er preget av en besk humor, og en velutviklet sans for det fantastiske og makabre. Men det er barnebøkene som utgjør størstedelen av hans forfatterskap.

Boka "Charlie og sjokoladefabrikken", som kom ut i 1964, ble et vendepunkt i hans forfatterskap. Den er solgt i fem millioner eksemplarer over hele verden. Boka ble oversatt til norsk først i 1972.

Mange av Roald Dahls bøker er filmatisert og utgitt som lydbøker. I dag har de fleste norske barn et forhold til "Heksene", "Danny og den store fasanjakten", "Georgs magiske medisin", "SVK" og "Den magiske Mikkel Rev" – for å nevne noen av hans bøker som er oversatt til norsk.

Bøkene hans er oversatt til nærmere seksti språk!

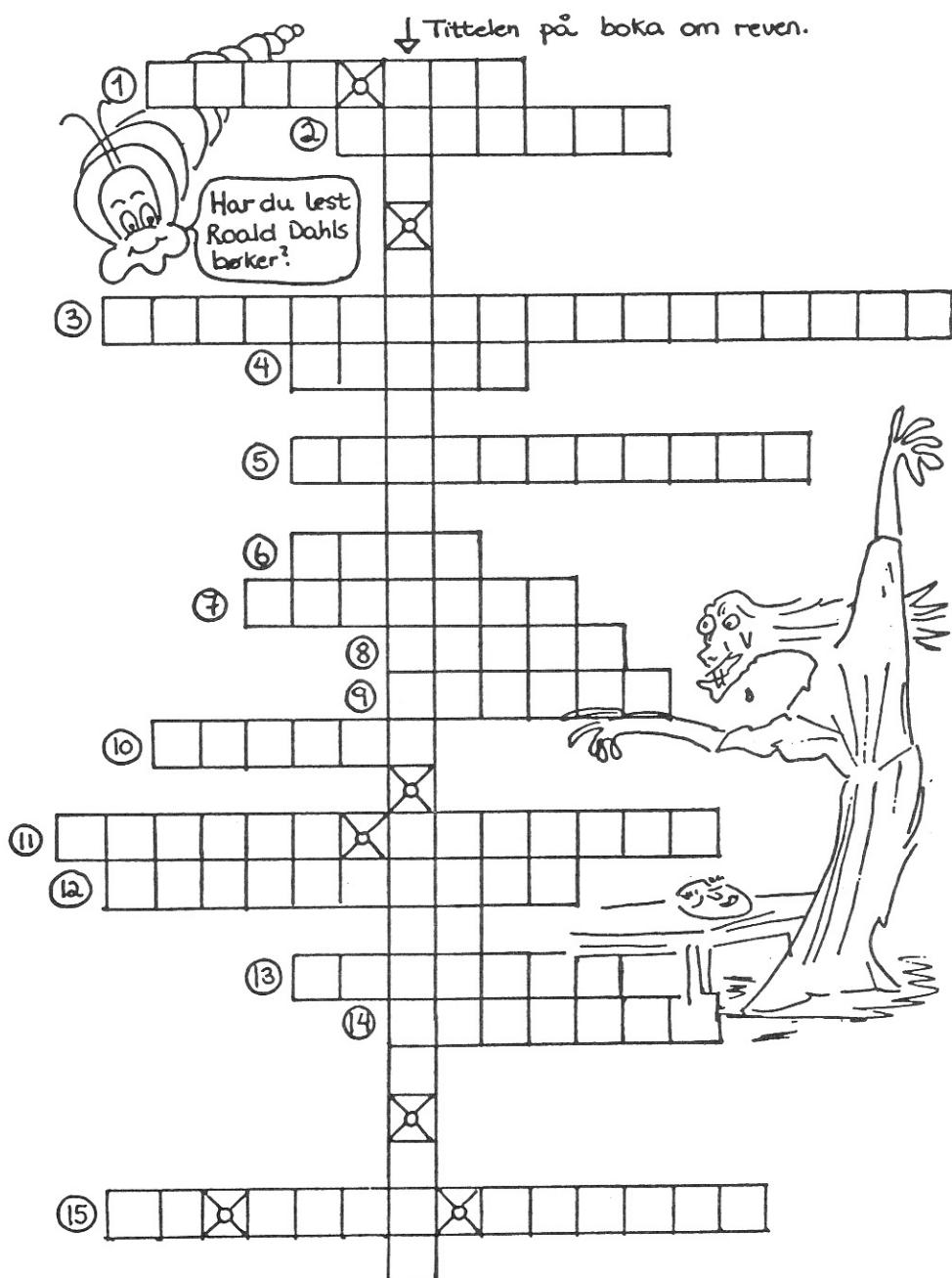
"Det er morsommere å skrive for barn enn for voksne, og dessuten mye viktigere," sa Roald Dahl. Han skrev for at barn og unge skal ha moro og spenning, og slik få et positivt forhold til bøker. "Det skal være nifst og morsomt, ikke småpent og kjedelig. I barnebøker kan alt skje. Det elsker barn," i følge Roald Dahl. "De vet godt når det bare er eventyr. Barn liker overdrivelser, og de skiller mellom fantasi og virkelighet."

Roald Dahl forsto hvordan en skulle skrive for barn – og han rakk heldigvis å få belønning for dette mens han levde: Tusenvis av brev fra unge, begeistrede lesere!

Barne- og ungdomsbøker:

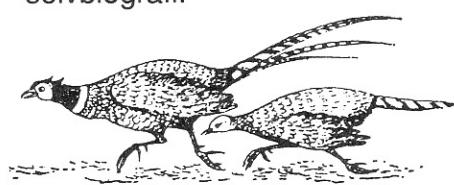
Bittesmåene	-1992	Giraffen og Pelli og jeg	-1987
Charlie og den store glassheisen	-1989	Heksene	-1987
Charlie og sjokoladefabrikken	-1989	Matilda	-1989
Danny og den store fasanjakten	-1990	Ramperim og ville vers	-1990
Den fantastiske Mikkel Rev	-1986	SVK	-1984
Den kjempestore krokodillen	-1988	Verdens største fersken	-1989
Den magiske fingeren	-1990		
Dustene	-1991		
Eddap liks	-1991	Selvbiografier:	
Fæle dyr	-1986	Gutt: Fortellinger fra barndommen	-1986
Georgs magiske medisin	-1989	På egne vinger	-1987

Ruteord om Roald Dahl og hans diktning

Roald Dahl

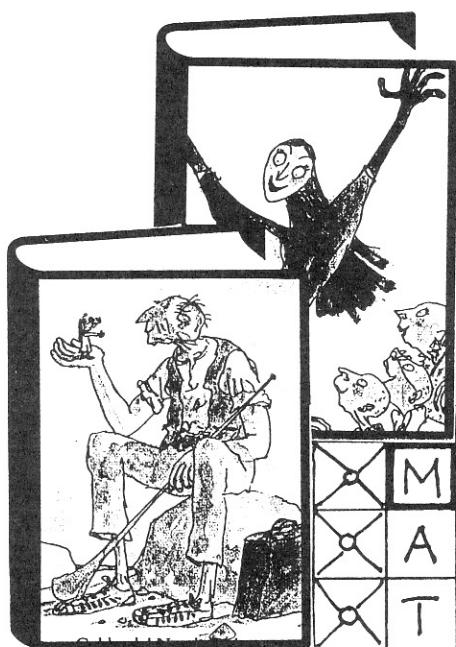
1. Tittel på en bilde-bok av Roald Dahl
2. Hva står Vén for i «SVK»?
3. Hva fikk Charlie av Willy Wonka?
4. Navn på gutten som var med på fasanjakt
5. «Charlie og den store
6. Tittel på første bind av Roald Dahls selvbiografi.
7. Et pikenavn som også er tittel på en Roald Dahl-bok.
8. Hva står S'en for i «SVK»?
9. Hva står K'en for i «SVK»?
10. Navnet på jenta som «SVK» røver.
11. Hva fikk Georgs bestemor til å vokse
12. Et stort grønt dyr i Roald Dahls bøker
13. Tittel på bok om farlige damer.
14. Hvor bodde Roald Dahl?
15. Tittel på andre bind av Roald Dahls selvbiografi.

SKJULTE TITLER

- ROALD DAHLS BØKER

FINN TITLENE!

S.

	R	I	L	V	E	R	K	T	E	N	E
	A	V	L	E	G	L	A	J	N	A	L
	M	G	X	R	F	X	S	X	X	S	L
	P	O	M	O	Æ	X	S	V	K	A	I
	E	R	I	T	L	X	H	X	E	F	D
	M	H	E	K	S	E	N	E	.	I	R
	A	D	E	N	D	X	S	O	O	R	K
	T	G	X	Y	X	X	E	T	R		
C	H	A	R	L	I	E	O	G	R.	N	S
D	X	X	V.	L	X	G	E	X	X	N.	N
E	E	L	R	E	D	X	S	J	O	E	E
N	K	E	D	D	A.	X	D	X	R	O	K
F	K	I	M	E	P	X	E	S	G	L	R
A	N	D	X	K	L	V	N	M	U	A	B
X	T	U	I	S	I	E	R	A	T	D	A
X	A	S	T	X	K	X	D	G	T.	E	F
B	I	T	T	E	S.	M	E	I	D	N	K
E	X	E	X	X	X	Å	N	S	S	T	R
Å	X	E.	X	X	N	N	E.	E	M	E	D
P	N.	E	R	E	G	N	I	F	X	X	K
											N.

Stoffet på sidene 18, 19 og 20 om Roald Dahl er utarbeidet av Anne-Karin Aarflot.

“Dypfryst” er en av de mest kjente novellene som Roald Dahl har skrevet. Den er verdenskjent. Novellen står i samlinga “Et hode kortere”, Gyldendal 1972. Nedenfor finnes en rekke arbeidsoppgaver knyttet til “Dypfryst”.

Roald Dahl: Dypfryst

A Før lesingen

- 1 Skriv ned noen typiske kjennetegn på ei kriminalnovelle. Bruk to minutter til dette arbeidet.
 - 2 Sett kryss ved det kjennetegnet som du mener er viktigst.
 - 3 Alle leser opp «sitt» kjennetegn for klassen. Diskuter!

B Vendepunkt

Ei dramatisk hending snur hele handlingen i denne novella i en ny retning. Skriv ned den setningen som du mener markerer vendepunktet i teksten. Diskuter med de andre i gruppa eller klassen.

C Velg ut en «sterk» setning

Hvilken setning i novella gjorde sterkest inntrykk på deg? Skriv setningen ned. (Men ikke den samme som i oppgave B!) Diskuter valg av setning med de andre.

D Kan du svare?

- 1 Hvem mener du er hovedpersonen i novella?
 - 2 Gi noen opplysninger om hovedpersonen (utseende, antatt alder m.m.).
 - 3 Hvordan er stemningen i stua i innledningen av novella?
 - 4 Hvordan merket Mary at ikke alt var som vanlig med Patrick?
 - 5 Beskriv mordvåpenet.
 - 6 Hva gjorde Mary etter mordet? Svar punktvis og kort.
 - 7 Hvem var Sam?
 - 8 Hva var det siste politimennene gjorde før de forlot huset denne kvelden?

E Hya mener du?

- 1 Hva tror du Patrick fortalte Mary etter at han hadde tømt det andre glasset? Svar kort.
 - 2 Hvorfor gikk Mary til butikken etter mordet?
 - 3 Hvorfor tror du Mary bad politifolkene spise opp steika?
 - 4 Hvorfor oppsøkte en av detektivene kolonialbutikken?
 - 5 «Inne i stua begynte fru Maloneys å fnise for seg selv», står det til slutt. Hvorfor fniste hun?

F Du dikter videre

Hvordan gikk det videre med Mary? Skriv en fortsettelse på novella.

G Du er journalist

I avisas står det dagen etter en kort notis om det som hadde skjedd i leiligheten til ekteparet Maloney. Skriv notisen.

H Du er detektiv

Fortell hvordan du greide å finne fram til bevis som avslørte morderen.

I Du er litteraturkritiker

Si hva du mener om novella. Er den god eller dårlig? Grunngi meningene dine.

J Ordkunnskap

K Forfatteren og bøkene hans

- 1 Hvilken bok er denne novella hentet fra?
 - 2 Bruk oppslagsverk, og finn titler på barne- og ungdomsbøker som Roald Dahl har skrevet.
 - 3 Gi noen opplysninger om forfatteren.

L Etter lesingen

E-litterering
Se på de punktene du noterte som typiske for ei kriminalfortelling. Stemmer de med hva du fant i denne novella? Diskuter dette i klassen eller gruppa.

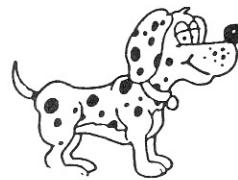
«Tilbud» for spesielt interesserte:

I klassen fins det kanskje en eller flere som har kriminalfortellinger som favorittlesing.
Oppgave: Hold et kort foredrag for klassen:
Jeg foretrekker krim fordi...

"Dypfryst" er trykt i flere leseverk, blant ennet i Aschehougs litteraturserie for ungdom, bind 1 *"Spøk og alvor"*.

Norsk kryss 4 – 2003

Nynorsk

Kryssord A (synonymkryss)

Alle orda som skal inn i dette kryssordet, er synonym til orda nedenfor.

Vassrett:

1. Underholdningsprogram (engelsk)
3. Kyticke, overdrive, smøre tjukt på
7. Jamrar, sutrar
10. Kvila, freden
11. Ikkje ville
12. Ukjend (ei anna form for framand)
13. Kvinner
15. Ikkje død
16. Fiolett
17. Dokter

Loddrett:

1. Stotre, snakke ugreitt
2. Aper, etterliknar
3. Støvel
4. Rein, blank
5. Avbetaling, avdrag (framord)
8. Eldre, tilårskommen
9. Skjer, går føre seg
12. Dette, ramle
13. Halvferdig produkt hos bakaren
14. Dyrke

5 vassrett
i kryss C

Kryssord B (reisekryss)

Vassrett:

1. Kjentmann til sjøs
5. Sprøje, oppmoder
7. Skjenegåande trekkvogn
11. Lite strengeinstrument
12. More seg
13. Konjuksjon
14. Skoggud, tittel på ein roman av Knut Hamsun
15. Alfabetnaboar
16. Fredsorganisasjon (fork.)
17. Ferdelsårar i byane (bunden form)
19. Nasjonaldyret vårt
21. Syner trafikksignal
25. Fred, stille
26. Bra, fin
27. "Mjøsas kvite svane" (båt)
30. Reise
31. Dyr

Loddrett:

1. George Stephenson bygde det første (fork.)
2. ... Gundersen, ein av dyrefigurane til Kjell Aukrust
3. Sluttord i bøn
4. Gammal båt
5. Motordrive kjøyrety
6. Gutenamn
7. Rom om bord i båt
8. Rom i tog
9. Telekommunikasjons-middel oppfunne av Graham Bell
10. Skjenegåande kommunikasjonsmiddel
16. Effektiv reisemåte
18. Drosje (framord)
20. Spirer, veks
21. Prøve (framord)
22. Trist, därleg

Fordring

24. Hemmeleg formel
28. Husdyr
29. To like

Kryssord C (dyrekryss)

Vassrett:

1. Afrikansk hest med stripa
5. Hund
8. Alfabetnaboar
10. Skogsdyr (hønsetjuv)
12. Dyr i jungelen (fleirtal)
13. Gutenamn
14. Storfugl (hann)
15. Hodyr (hest)
16. Vond lukt (omvendt)
17. Redde, frelse
18. Sjødyr/kommune i Oppland (2664)

Loddrett:

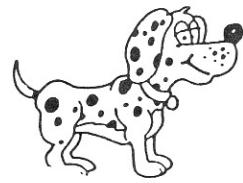
2. Bamsen
3. Åmer (omvendt)
4. Seletøy på hestehovedet
5. Gnagar (størst i Noreg)
6. Olav ... (Norsk konge som grunnla Bergen)
7. Vis, forstandig
8. Buskapen, krøttera
9. Svin
11. Ulv

19 vassrett i kryss B

Norsk kryss 4 – 2003

Nynorsk

Løysinga sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 NAMSOS innan 15. januar 2004.
Du deltek da i loddrekninga om ungdomsbøker.

5 vassrett i kryss C

Også oppgåvene nedanfor må
vere rett utfylt om du skal
vere med i loddrekninga.

A. Aktuelle bøker

Kven har skreve desse
bøkene? Svara finn du hulter
til bulter i ramma nedanfor

1. Kjøpmannen i Kabul

2. Knut Hamsun – Svermeren

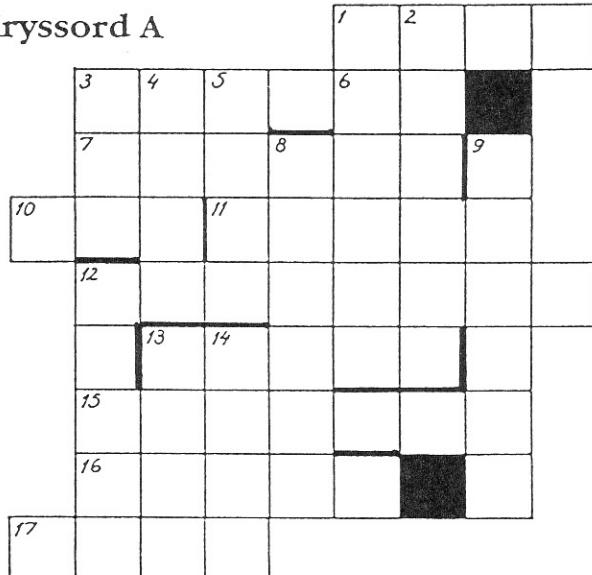
3. Appelsinpiken

4. Bakgård

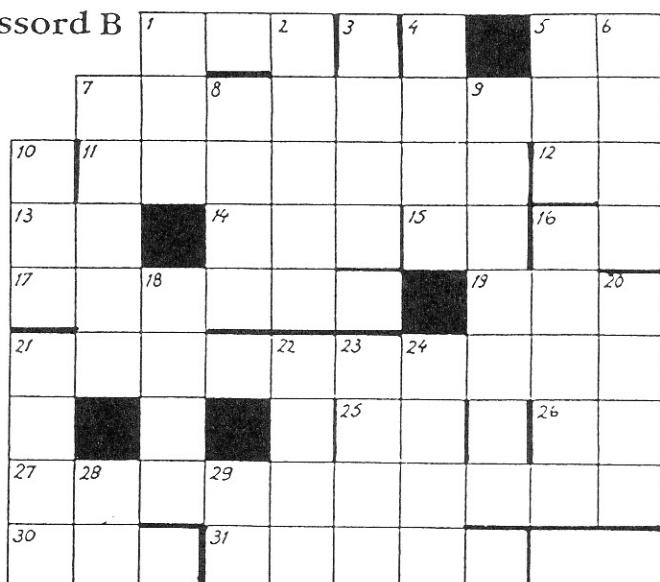
5. Markus og Sigmund

Jostein Gaarder, Klaus Hagerup,
Åsne Seierstad, Ari Behn, Ingar
Sletten Kolloen

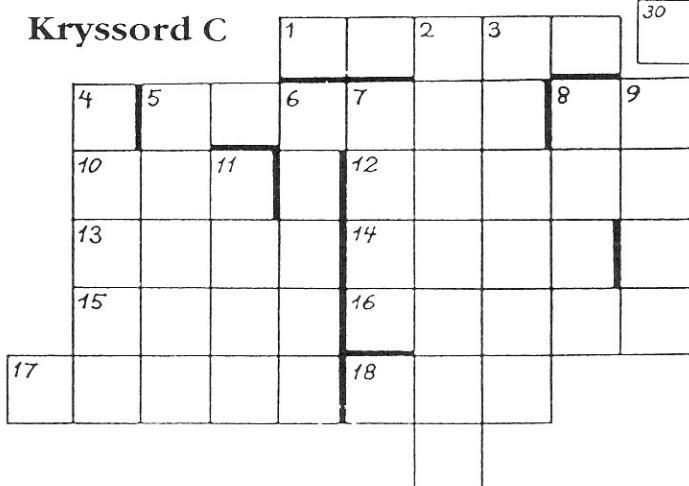
Kryssord A

Kryssord B

Kryssord C

Var oppgåvene lette å løyse? _____

Namn: _____

Klasse: _____

Skule: _____

Adresse: _____

Norsk kryss 4 – 2003

Bokmål

Kryss A EVENTYR OG FOLKEVISER

Vannrett:

2. Ola ... I folkevisa fortelles det at han eide ei gammal grå geit
9. Gudbrand bodde der
12. Anne Knutsdotter hadde et slike dyr som hette Snøgga, Stygga Lurverygga
13. Eventyrbror
15. Tekstilplante
16. Synonym til forære
18. Papirstykke
21. ... Trestakk
22. Synonym til smelle, ramle (omvendt)
23. Synonym til bergtopp
24. Verdensdel
27. Synonym til troll, jotun
28. Rovfugler, dyktige flygere som har vært dressert til jaktbruk
30. Synonym til fattige
32. ... Prøysen (omvendt)
33. Synonym til damp
34. Eventyr der tid- og stedopplysninger finnes
35. Smart eventyrdyr
36. Hun er ofte en ondsinnet person i mange eventyr
41. "... dronningen", kjent eventyr av 18 loddrett
42. Dessert
43. ... Solbakken, kjent person i Bjørnstjerne Bjørnsons dikterverden
44. "... var ute med rova så lang"
45. Synonym til bråke
47. Står under brøkstreken
48. Synonym til trener

1 loddrett i kryss A

Loddrett:

1. Når denne fuglen skrek i nærbeten av en gård, var det et varsel om dødsfall på gården, ifølge gammel folketro
3. Han skrev kunsteventyr i samlingene "Trold", fornavn Jonas (1833-1908)
4. Synonym til stenge (om vei)
5. Fremstilles som en klok fugl i mange sanger og fortellinger
6. Morer seg (nynorsk)
7. ... Gerhardsen, tidligere statsminister i Norge
8. Del av Bibelen (fork.)
10. Han går det alltid godt med i eventyrene
11. Måtte Alladin gjøre med lampen for å få ånden fram
14. Trommer som kan stemmes
16. Komponerte bl.a. "Dovregubbens hall" og mye annen fin trollmusikk (1843-1907)

17. Skrev bl.a. teaterstykket der vi møter Dovregubben og andre trollskikkeler (1828-1906)
18. Verdensberømt dansk eventyrdikter
19. Bing og Bringsværd har skrevet om denne sjørmen
20. Bokstav nr. 11 og 20
25. Å bli kastet i ...egården var en straffemetode i eventyrene
26. Skoggud i gresk gudeverden
29. Overnaturlige vesener som danset i skogen
31. Synonym til herre, kar
34. Synonym til arge
37. Synonym til ryker
38. Synonym til fersk
39. Synonym til moro
40. Adam og ... (omvendt)
42. Synonym til pågangsmot
43. Kald nedbør
45. Synonym til å brennemerke
46. Synonym til fortumlet

14 vannrett i kryss B

Kryss B – synonymkryss

Vannrett:

3. Synonym til sanke (f.eks. bær)
8. Synonym til mett
11. Synonym til ansikt
12. Synonym til jobb, stilling
13. Synonym til "satt fyr på"
14. Synonym til klovn, bajas
16. "- da hørte jeg fra ... en gjøk som gol: Ko-ko"
17. Synonym til værelse (omvendt)
18. Antonym til moll
20. Synonym til haste, skynde seg
21. Synonym til ape, etterlikne
23. Antonym til fattig (omvendt)
24. Synonym til føle, fornemme
25. Vektenhet (fork.)

Loddrett:

1. Synonym til herm, etterlikn
2. Synonym til spekuler, bruk hodet
4. Synonym til flammen (gamelt ord)
5. Tykk ullfrakk som har fått navn etter et sted i Irland
6. Steintøy laget av leire
7. Synonym til hyppig, titt
8. Antonym til 7 loddrett
9. Antonym til tykk
10. Synonym til menn, karer
15. Synonym til stille, fredelig
19. Synonym til steinrøys
21. Synonym til eie, besitte

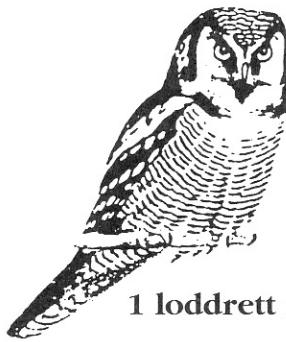
Norsk kryss 4 – 2003

Bokmål

EVENTYR OG FOLKEVISER

Løsningen sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 Namsos, innen 15. januar 2004.
Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker

Også tekstoppgaven nedenfor må være
utfylt om du skal være med i trekningen
av ungdomsbøker.

1 loddrett i kryss A

Kodegåter

Du finner løsningene på gåtene
ved å bytte ut hver bokstav i
“kodene” med den bokstaven
som følger etter i alfabetet.

1. Ordet betyr et tegn eller signal.
Leser vi det bakvendt, kan det
både dele og drepe. Hvilket
ord er det?

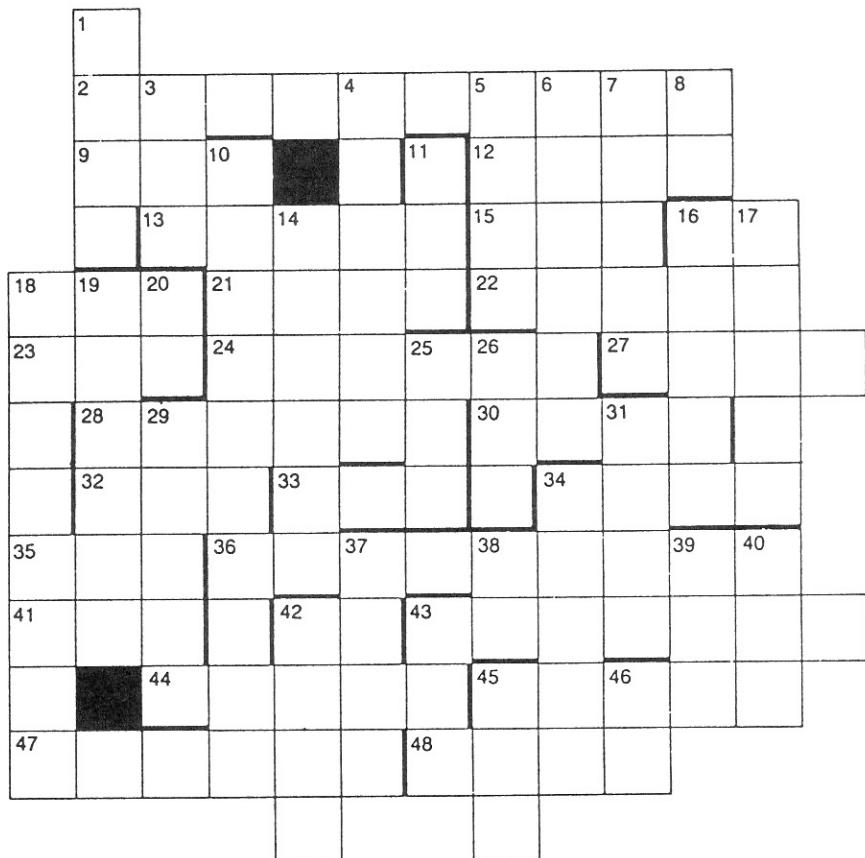
Løsning: UHMJ: _____

2. X vokser på første del av ordet
og er siste del av det. Hva er X?
Løsning: INQCAZQ: _____

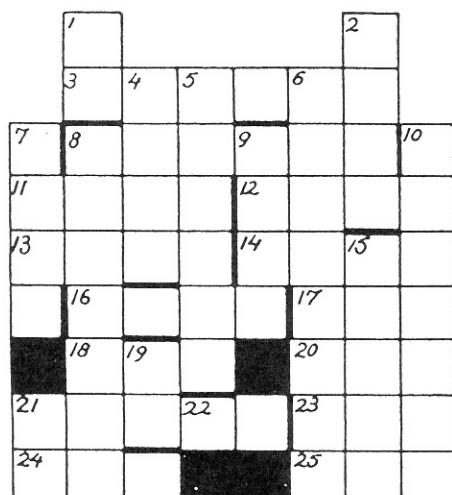
Du finner løsningene på gåtene
ved å bytte ut hver bokstav
i “kodene” med den bokstaven
som kommer foran i alfabetet

3. Hvor kommer fredag før torsdag?
Løsning: J PSEMJTUB: _____

4. Hvilke bokstaver ser du aldri
i slutten av ord?
Løsning: TUPSCPLTUBWFOF:

Kryss B – synonymkryss

Fyll ut de åpne feltene med og eller å:

Vi tenker begynne lese skrive tegne.

Hva mener du om vanskegraden på oppgavene?
(kryss av)

lette middels vanskelige

Navn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

LANGSVARSOOPGAVER

1 ALLE DE BITTE SMÅ TINGENE

Det er alle de bitte små tingene
som gjør livet så vanskelig
oppattat signaler for eksempel
tannverk og bortkomne adresser

Og så alle de bitte små tingene da
som gjør livet verd å leve
småsladderen ved hageporten
og småbarn på fanget

Tore Coward (utdrag av et dikt)

Skriv et brev, et kåseri eller en artikkel om de små tingene som gjør livet ditt vanskelig og de små gledelige tingene som gjør livet verd å leve.

Overskrift: Alle de bitte små tingene

2 ISBJØRNEN I TARONGA ZOO

Hva får du lyst til å si etter at du har lest diktet "ISBJØRN" av Sigmund Skar? Framfør tankene og meningene dine i en artikkel eller et foredrag.

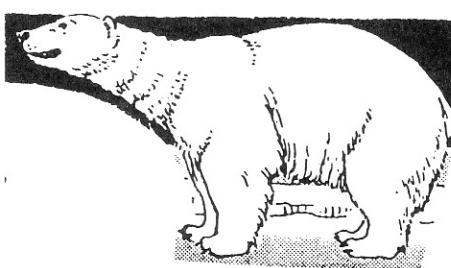
Lag selv ei overskrift som passer.

ISBJØRN

(Taronga Zoo, Sydney)

Han har fått avmålt for seg
fire meter i rute,
der han går,
fram og tilbake,
fram og tilbake,
langs den slimete, lunka dammen,
med lange, sleivande
isflag-steg.

Han svingar same staden
kvar gong.
Etter lange år
veit han plent
kvar grensa går,
plent same staden
framfor muren.
Nasen han rører aldri
borti.

Han lyfter aldri
augo mot murkammen heller,
dei som kunne sjå ein sel
to mil over pakk-isen.
Det hender
at han kastar hovudet tilbake
som i eit langsyn av vill lengt.
Men det er nok berre
ein muskeltrekk. *Sigmund Skard*

3 JUL

Jeg gleder meg -

Jeg gleder meg

til jula

til den gode lukten av juletre

til forventningene og spenningen

til de hjemmebakte julekakene

til alle gavene som ligger og

godgjør seg under treet

til selve jula

Hege Mari

Å jul med din glede

Å jul med din glede og barnlige lyst,

Vi ønsker deg alle velkommen.

Vi hilser deg alle med jublende røst,

Titusene ganger velkommen.

Vi klapper i hendene, vi synger og vi ler.

Så gladelig, så gladelig.

Vi svinger oss i kretsen og neier.

Gustava Kielland (1800-1889)

Søppelmannens julevise

Det er jeg som tømmer dunkene når jula er forbi.

Jeg er søppelmann i strøket her og filosof på si`.

Et vissent juletre

etter Olsens "julefre`",

det kjører jeg på avfallstomta me`.

Jeg rusler etter nissene og samler rusk og rask
når unga kaster lekene og er blitt lei av knask.

Hver knott i gata vår

veit at pakkene han får

blir dyrere og større neste år.

En søppeldunk har mangt å gi til en som leite vil
blant ribbefett og muggen ost og halvspist brød med sild.

Det er en vestandshånn

når genser`n etter små`n

heller kastes før en annen pjokk kan få`n.

Det er nesten følt å kjøre bort med skrotet av og til.

Det fins fattige i væla vår som sikkert liker sild.

En genser og et tre,

til å jage kulda me`,

gikk opp i røyk på fyllinga i ste`.

Stein Ove Berg

Hvilke tanker gjør du deg når du leser tekстene på denne sida? Skriv om det.

Du kan skrive julefortelling, artikkel, tale, kåseri, essay, brev, debattinnlegg, intervju eller en annen sjanger.

Lag selv en overskrift der du fletter inn ordet jul.

Gode tankar, tomme ord

Lova deg handslag, bror,

vart med tanken og tomme ord.

Skulle ha hjelpt deg, bror,

vart med tanken og tomme ord.

Tenkte deg pengar, bror,

vart med tanken og tomme ord.

Tenkte deg brød, bror,

vart med tanken og tomme ord.

No er det jul, bror,

feit mat og drikke på bord.

Ville så gjerne, bror,

sendt deg eit julebord.

Men gode tankar, tomme ord

hjelper så lite, u-landsbror.

Martin Hilstad

Og eg som ønskte meg ein stilett!

4 VISDOMSDIKT FRA 800-900-TALLET

Versene i ramma er utdrag fra et meget kjent dikt fra 800-900-tallet. Hvilke tanker gir disse versa deg? Det er bra om du også kan si litt om diktet som versa er hentet fra. Velg selv sjanger, og lag ei passende overskrift.

Betre bør
du ber kje i bakken
enn mannevit mykje;
med låkare niste
du legg kje i veg
enn ovdrykkje med øl.

Kopen glanar
når til gilde han kjem.
formlar fåmen og mullar;
så snart han ein slurk
av skjenken får,
då utan stans han sullar.

fåmen: tosket

Vitlaus mann
vaker all natta.
tenkjer både opp og ut;
han er trøytt og mod
når morgenon kjem,
og alt er flokut som før.

Eit lite bu
er betre enn inkje,
heime er kvar mann
berre:
hjarta bløder
når du skal
om mat til kvart eit mål.

Veit du ein ven
som vel du trur;
og du hjå han fagnad vil
få:
gjev han heile din bug
og gåva ei spar,
far og finn han ofte.

Døyr fe,
døyr frendar;
døyr sjølv det same;
men ordet om deg
aldri døyr
vinn du eit gjetord gjævt.

5 KRIMINALITET OG STRAFF

Det kan være mange grunner til at ungdom begår lovbrudd, og det er ulike syn på hvordan samfunnet skal reagere. Under finner du noen uttaleser som viser dette.

- “Ungdom som stjeler, bør straffes straks!”
- “Foreldre må betale for hærverk som barna deres har gjort på skolen.”
- “De kriminelle skal møte offeret de har skadet eller øvd vold mot.”
- “Unge kriminelle bør få samfunnstjeneste der de arbeider og gjøre nytte for seg.”
- “Nå må det bli slutt på å sy puter under armene på ungdommen.”

Oppgave:

Skriv en artikkel eller en reportasje der du tar opp sider ved disse problemene som du er spesielt opptatt av.

Lag overskrift selv.

6 HOROSKOPET

En dag leser du horoskopet ditt for neste uke, og der står det:

“Arbeidet går godt nå, og du blir verdsatt for det du gjør. Uka er god for samarbeid. Vær så aktiv som mulig i begynnelsen av uka, så kan du slappe av og more deg mot slutten. Økonomien er bra, men vær litt forsiktig dersom det er snakk om å satse mange penger. Du vil oppleve kjærligheten mer intenst enn på lenge.”

Fra «Hjemmet»

Gikk astrologens spådommer i oppfyllelse, eller...?

Skriv ei fortelling, ei novelle eller et brev til en venn med horoskopet ditt som utgangspunkt.

Overskrift: Horoskopet

eller:

Skriv et essay eller en artikkel med horoskop som tema.

Lag overskrift sjøl.

Tre småvers med hol i

Nynorsk

Nedafor står det to småvers. Men det manglar nokre ord i begge versa. Skriv dei ferdig! Fyll ut med ord frå ordsamlinga som står under kvart vers. Etterpå kan du syngje versa. Dei går på melodien «Mikkel rev».

Heldiggrisen

Per Horg
vann ei
..... med drops og
Per blei,
..... og sa:
«Å, så godt det!»

Ordsamling:
korg, åt, glad, frå,
smaker, fylt kaker

Kappkjøringa

Hesten
..... om kapp
med bil Støren.
..... spann,
hesten
..... for

Ordsamling:
ein, Kjapp, vann, frå,
bilen, sjåfører, sprang, pinleg

Annes fiolin

Mel.: Per Olsen hadde ein bondegård

fi - fi - fiolin.

vesta - vesta - vestavind.

Det her
og det der.

Det her,
og det der.

i Annes fiolin.

Skriv orda i ramma i alfabetisk rekjkjefølge på dei to opne linjene, slik at det blir eit vers av det. (Skriv stor forbokstav i ordet etter punktum)

fiolin, stormtung, eig, kling,
Anne, vestavind ein, han, lik.

Sett inn desse orda i alfatbetisk rekjkjefølge.

lamrar, gnaurar, gnissar, jamrar

Ordjakt, multidyret og tegneruteord

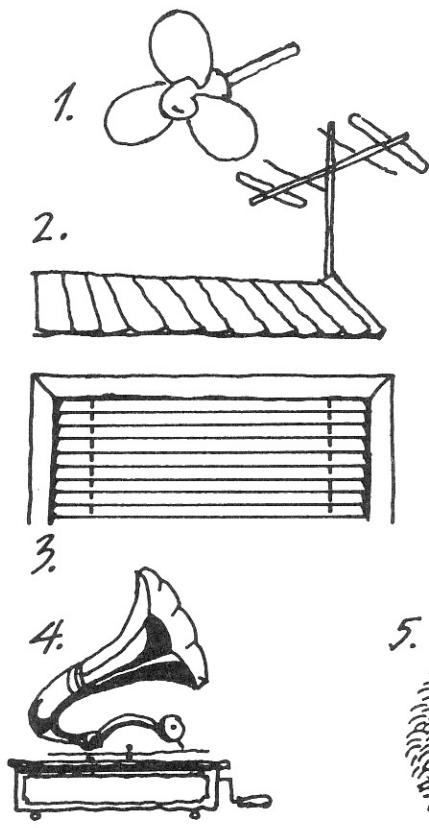
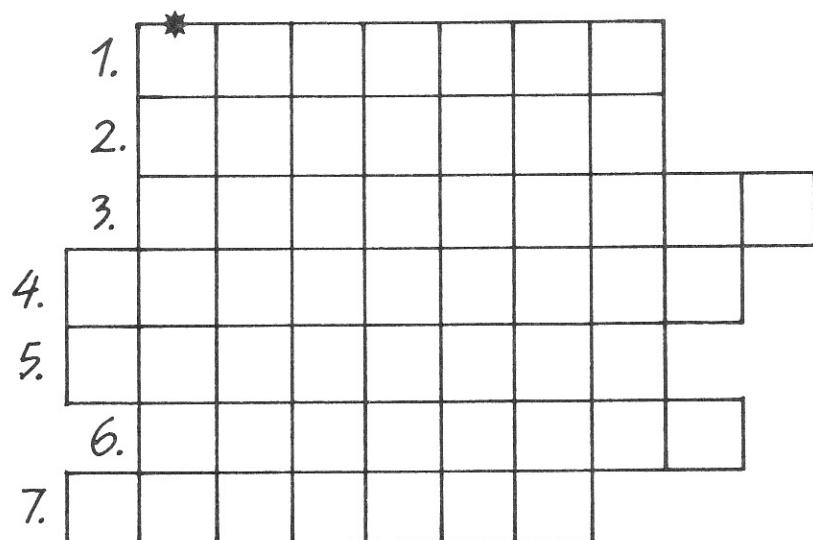
A. Multidyret

1. Skriv navnene på alle de dyra som du finner deler av på tegningen.
2. Sett så dyrenavnene i alfabetisk rekkefølge.

B. Tegneruteord

1. Tegn av rutenettet nedenfor, og sett navnene på de tingene som du ser på tegningene, på rett plass i rutene. Dersom du har løst oppgaven rett, vil ordet i rutene under stjernen bli navnet på en krydderfrukt.
2. Lag tegneruteord selv. Dersom du ikke vil tegne selv, kan du klippe fra aviser, ukeblad, brosjyrer o.l. La de andre i klassen løse tegneruteordene.

Skriv og syng

Bøker gir meg –

Melodi: *Noen barn er brune* –

Bøker gir meg spenning,
gåsehud, hu, hu.

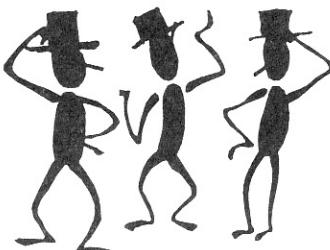
Frysninger på ryggen,
skrekk og grøss og gru.
Digger skumle bøker.
Roald Dahl er topp.
Ambjørnsen er super.
De får tempen opp.

Bøker gir meg reiser,
ferden går så lett.
Rundt i hele verden,
aldri blir jeg trett.
Robinson og Rowling,
Lindgren viser vei.
Fantasiens vinger
passer godt for meg.

Bøker gjør meg ordglad,
gøy med rytme, rim.
Ordforrådet øker,
kresen og sublim.
Flott når Andre Bjerke
leker seg med ord.
Hører Øystein Sunde,
ordsjonglør så stor.

Bøker gir meg tanker
som jeg tumler med.
Ser støtt nye sider,
vokser stort på det.
Leser Newth og Gaarder,
Tolkien er bra.
Slike lærermestre
liker jeg å ha.

J.H.

1 Mange forfatternavn fins i sangen.
Finn titler på bøker som disse
forfatterne har skrevet.

2 Skriv ned noen biografiske
opplysninger om forfatterne som
er nevnt i sangen.

3 Bøker gir mange glede. Nevn
gleder som ikke er nevnt her. Lag gjerne
noen vers om disse gledene.

4 Hvilke type bøker liker du best?
Begrunn svaret.

NOEN BARN ER BRUNE

MELODI: JOHAN ØYAN

Kryssordløsninger 3 – 2003

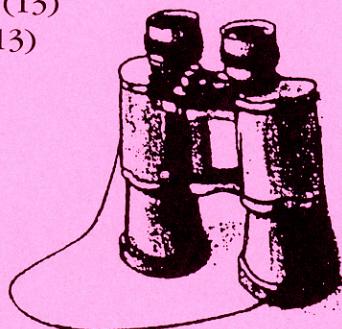

Nynorsk

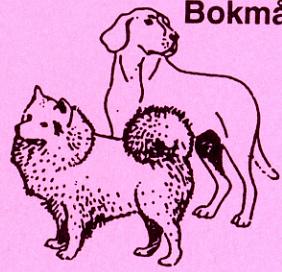
1	2	3	4	5	6	7
S	T	O	L	A	N	E
8	9	K	E	E	P	R
S	K	E	E	P	E	R
10	TYR	M	E	N	N	E
15	ARTA	A	L	G	E	R
18	SKI	P	G	E	V	O
22	JJ	F	A	L	R	U
O	EI	L	O	R	A	O
32	33	OKO	R	A	N	S
36		ORANSJE				
41		ETATRAGISK				
44		NETT	T	ORE	EN	I
48	49	BREVARE				
53	54	ROT	I	HENT	OM	
EKOL	LOOSESETE					
AS	MELTERAN					
RENNORREFESEN						

Svar på spissfindige ordoppgaver side 6:

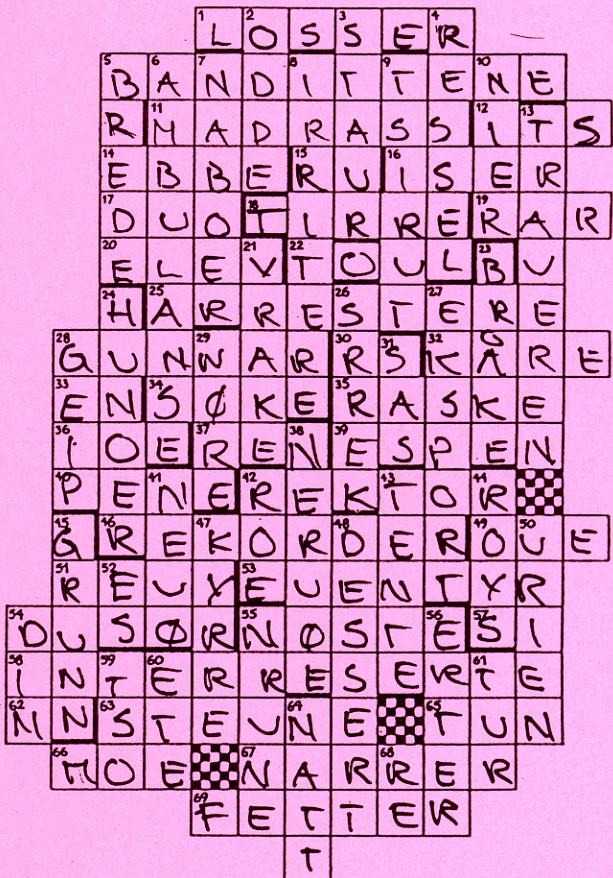
1. Ytringsbehova (13)
trålfiskposen (13)
 2. Skjelmskt (9)
 3. Gardin

Bokmål

24 loddrett

Svar på oppgaver side 2 og 5: Hvilke julesanger viser tegningene?

Side 2:

1. Du grønne glitrende tre, god dag.
 2. Ti gleder seg, je-rusla-hjem.

Side 5:

1. Løft ditt hode
 2. Det ligger et land
 3. Da klokka klang

B-blad

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7601 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 4 – 2003

Innhold

- 1 Barnebokklassikerne i skuddet
 - 2 Kryssordvinnere 3 - 2003
Klapp på substantiv, tramp på verb
 - 3 Gladboksen - den beste julegave
 - 4 Tre store ungdomsbokfattere med nye bøker
 - 5 Elevdikt om gamle guder
 - 6 Små drypp fra lærer til lærer
 - 7 To skøyaraktige kraftkarar
 - 8 Bagateller eller uønsket adferd i klasserommet?
 - 9 Les slutten på eventyrene - finn titlene
 - 10 Femradere med ulike vanskegrader
 - 11 Litterært kryssord for skarpskodde
- Norsknytts skriv-sider**
- 12 Velg stikkord - skriv
 - 13 Lag først et tankekart
 - 14 Start midt i handlingen - skriv
 - 15 Still spørsmål til emnet - skriv
- Norsknytts midtsider**
- 16 Uten almanakk lever du på slump
 - 17 Almanakk for Norge - oppgaveark
- Norsknytts Roald Dahl-sider**
- 18 Roald Dahl gir grøss og glede
 - 19 Ruteord om Roald Dahl og hans diktning
 - 20 Skjulte titler i Roald Dahls bøker
 - 21 Roald Dahl: Dypfryst, oppgaveark
 - 22 Norskryss 4 - 2003, nynorsk
 - 24 Norskryss 4 - 2003, bokmål
 - 26 Tentamen i norsk, langsvær, bokmål
 - 30 Tre små vers med hol i
 - 31 Ordjakt, multidyret og tegneruteord
 - 32 Syng og skriv: Bøker gir meg -
 - 33 Kryssordløsninger 3 - 2003

Gull har sin glans og makt sitt verd,
og rangen skjemmer ingen.
Og bra det er å vere lerd,
men det er ikkje tingen.
Nei, bruk det sunne folkevett,
og gjer det som du veit er rett.
For denne børa ber du lett
og stele ho kan ingen.

Fritt etter Jens Zetlitz ved J.H.